

suma uzyskanych punktów.....

pieczętka nagłówkowa szkoły

kod pracy ucznia

KONKURS Z CHEMII

DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

ETAP SZKOLNY

Drogi Uczniu,

witaj na I etapie konkursu z chemii. Przeczytaj uważnie instrukcję i postaraj się prawidłowo odpowiedzieć na wszystkie pytania.

1. Arkusz liczy 11 stron i zawiera 26 zadań. Przed rozpoczęciem pracy sprawdź czy Twój arkusz jest kompletny. Jeżeli zauważysz usterki, zgłoś ten fakt Komisji Konkursowej.
2. Zadania czytaj uważnie.
3. Dbaj o czytelność pisma i precyzję odpowiedzi.
W zadaniach obliczeniowych przedstaw tok rozumowania. Pamiętaj o jednostkach.
4. Odpowiedzi wpisuj czarnym lub niebieskim długopisem bądź piórem. Nie używaj korektora. Błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Rozwiązania zadań 1-20 przenieś na kartę odpowiedzi (str.11) wstawiając znak **X** w odpowiedniej kratce. Omyłkowy znak otocz kółkiem i ponownie napisz **X** w odpowiedniej kratce.
6. Podczas pracy z arkuszem możesz korzystać z kalkulatora prostego i układu okresowego pierwiastków zamieszczonego na stronie 11.
7. Oceniane będą tylko te odpowiedzi, które zostały umieszczone w miejscu do tego przeznaczonym. Jeżeli zabraknie Ci miejsca, możesz wyjątkowo rozwiązać zadanie w brudnopisie. **Wówczas w miejscu rozwiązywania musisz wyraźnie zapisać, że część rozwiązania jest w brudnopisie, a tam wskazać, który fragment zawiera rozwiązanie przeznaczone do sprawdzenia** (podaj numer zadania).
8. Brudnopis nie będzie oceniany.

Czas pracy:

60 minut

Liczba punktów
możliwych
do uzyskania:

49 pkt.

Pracuj samodzielnie.

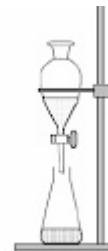
Powodzenia!

W zadaniach 1-20 tylko jedna odpowiedź jest prawidłowa.

Zadanie 1. (1 pkt)

O narysowanym obok zestawie szkła i sprzętu laboratoryjnego możesz powiedzieć, że:

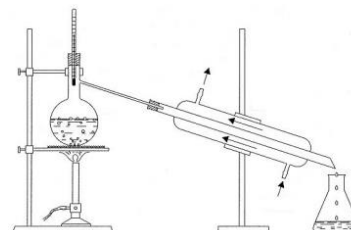
- A. może służyć do rozdzielania wody i octu;
- B. może służyć do rozdzielania wody i oleju;
- C. rozdzielanie składników mieszaniny następuje dzięki różnicy gęstości niemieszających się cieczy;
- D. odpowiedzi B. i C. są poprawne.

Zadanie 2. (1 pkt)

Przedstawiony na rysunku sprzęt laboratoryjny przeznaczony jest do:

- A. oznaczania temperatury wrzenia;
- B. dekantacji;
- C. destylacji;
- D. filtracji.

Zadanie 3. (1 pkt)

Spośród podanych niżej zestawów, substancje proste zawiera odpowiedź:

- A. powietrze, siarka, złoto, glin;
- B. złoto, węgiel, tlen, cynk;
- C. siarka, złoto, woda, miedź;
- D. tlen, cukier, wodór, magnez.

Zadanie 4. (1 pkt)

Piktogramy są to symbole graficzne używane do oznakowania niebezpiecznych substancji chemicznych. Poniższy piktogram informuje, że oznakowana nim substancja:

- A. jest żrąca;
- B. działa korodująco na metale;
- C. jest wybuchowa;
- D. odpowiedzi A. i B. są poprawne.

Zadanie 5. (1 pkt)

Do naczynia wlało równocześnie dwie ciecze:

- wodę o gęstości 1 g/cm^3 ,
- benzynę o gęstości $0,72 \text{ g/cm}^3$.

Po wstrząśnięciu i odczekaniu kilku minut można zaobserwować, że:

- A. powstała mieszanina jednorodna;
- B. wyraźnie widoczne są dwie odrębne warstwy cieczy, woda znajduje się powyżej benzyny;
- C. wyraźnie widoczne są dwie odrębne warstwy cieczy, benzyna znajduje się powyżej wody;
- D. powstała trwała emulsja.

Zadanie 6. (1 pkt)

Atomy fosforu i glinu różnią się:

- A. budową wewnętrzną i masą atomową;   C. wielkością i budową wewnętrzną;
B. masą atomową i wielkością;   D. wszystkie odpowiedzi są poprawne.

Zadanie 7. (1 pkt)

Jony powstają z atomów w wyniku oddawania lub przyjmowania:

- A. protonów;   C. elektronów;
B. neutronów;   D. elektronów lub protonów.

Zadanie 8. (1 pkt)

Izotopy są to atomy tego samego pierwiastka, które:

- A. różnią się liczbą neutronów w jądrze atomowym;
B. różnią się liczbą protonów w jądrze atomowym;
C. różnią się liczbą elektronów;
D. mają taki sam skład jądra atomowego.

Zadanie 9. (1 pkt)

Które z podanych właściwości **nie są typowe** dla związków o budowie jonowej:

- A. stały stan skupienia;   C. wysoka temperatura wrzenia;
B. niska temperatura topnienia;   D. dobra rozpuszczalność w wodzie.

Zadanie 10. (1 pkt)

Do przemian egzoenergetycznych należą:

- A. spalanie magnezu w tlenie;
B. reakcja tlenku wapnia z wodą;
C. reakcja cynku z kwasem chlorowodorowym;
D. wszystkie powyższe odpowiedzi są poprawne.

Zadanie 11. (1 pkt)

Średnia pojemność płuc dorosłego człowieka wynosi 4 dm³. Ilość tlenu dostarczonego do płuc podczas jednego wdechu wynosi około:

- A. 4 dm³ tlenu;   C. 840 cm³ tlenu;
B. 312 cm³ tlenu;   D. 3,12 dm³ tlenu.

Zadanie 12. (1 pkt)

Poprawnym zapisem samorzutnej przemiany α , jakiej ulega atom polonu-211 jest równanie:

- A. ${}_{84}^{211}\text{Po} + {}_2^4\text{He} \rightarrow {}_{86}^{215}\text{Rn}$;   C. ${}_{84}^{211}\text{Po} \rightarrow {}_{86}^{215}\text{Rn} + {}_2^4\text{He}$;
B. ${}_{84}^{211}\text{Po} \rightarrow {}_{82}^{207}\text{Pb} + {}_2^4\text{He}$;   D. ${}_{84}^{211}\text{Po} + {}_2^4\text{He} \rightarrow {}_{82}^{207}\text{Pb}$.

Zadanie 13. (1 pkt)

Azot tworzy szereg tlenków, w których wykazuje różną wartościowość.

W tlenkach N₂O, NO₂, N₂O₃, NO, azot jest kolejno:

- A. II, I, II, I - wartościowy;   C. I, II, III, I - wartościowy;
B. II, IV, III, II - wartościowy;   D. I, IV, III, II - wartościowy;

Zadanie 20. (1 pkt)

Wskaż stwierdzenie **prawdziwe**:

- A. w roztworze o odczynie zasadowym ilość jonów H^+ jest mniejsza niż ilość jonów OH^- ;
- B. w roztworze o odczynie kwasowym ilość jonów H^+ jest mniejsza niż ilość jonów OH^- ;
- C. w roztworze o odczynie zasadowym ilość jonów H^+ jest większa niż ilość jonów OH^- ;
- D. pH roztworu o odczynie zasadowym ma wartość mniejszą niż 7.

Zadanie 21. (3 pkt.)

Tlenek węgla(IV) to gaz, którego stężenie w atmosferze ulega stałemu zwiększaniu. Efektem wzrostu stężenia CO_2 w powietrzu jest nasilanie się tak zwanego efektu cieplarnianego. Stężenie CO_2 w powietrzu wynoszące poniżej 0,1 % objętościowych jest dla człowieka zupełnie nieszkodliwe. Oddychanie powietrzem zawierającym 10 % objętościowych tlenku węgla(IV) powoduje duszności, przy zawartości CO_2 około 20% człowiek odczuwa zamroczenie, a przy zawartości 30% następuje śmierć.

Który z wymienionych wyżej skutków wywoła oddychanie powietrzem, zawartym w pomieszczeniu o wymiarach $10\text{ m} \times 5\text{ m} \times 3\text{ m}$, jeśli powietrze to zawiera 200 g tlenku węgla(IV). Gęstość tlenku węgla (IV) w warunkach zadania wynosi $1,96\text{ g/dm}^3$.

Sformułuj odpowiedź na podstawie dokonanych obliczeń.

Obliczenia:

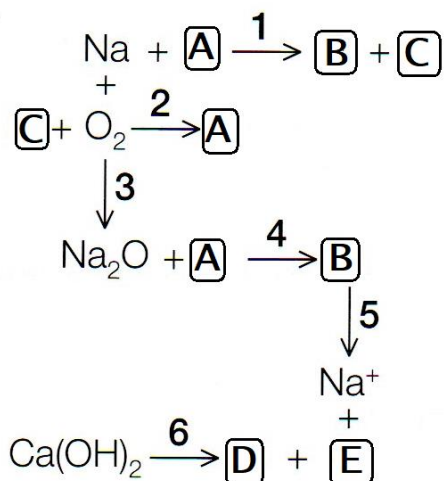
Odpowiedź:

Zadanie 22. (11 pkt.)

Rozwiąż chemograf.

Zapisz równania reakcji oznaczonych numerami od **1** do **6**, w każdym równaniu uzgodnij współczynniki stechiometryczne.

Podaj nazwy związków chemicznych lub jonów oznaczonych literami od **A** do **E**.

Równania reakcji:

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Nazwy związków lub jonów:

A.
B.
C.
D.
E.

Zadanie 23. (5 pkt)

Przyporządkuj terminom wymienionym w kolumnie pierwszej opisującą je informację z kolumny drugiej. Każdą z informacji możesz wykorzystać tylko jeden raz.

Terminy:	Informacje:
1. liczba atomowa 2. nukleon 3. deuter 4. rozpad α 5. utleniacz 6. spalanie 7. katalizator 8. zasada 9. elektrolit 10. higroskopijność	A. emisja cząstki zawierającej cztery nukleony B. jeden z izotopów wodoru C. liczba protonów w jądrze D. składnik jądra atomowego E. przemiana egzoenergetyczna F. związek chemiczny, którego wodne roztwory przewodzą prąd G. wodorotlenek rozpuszczalny w wodzie H. substancja zwiększająca szybkość reakcji chemicznej I. zdolność substancji do pochłaniania wilgoci J. reagent pobierający elektrony K. rozpad cząsteczek elektrolitów na jony

Wypełnij poniższą tabelę wpisując pod każdą z cyfr odpowiednią literę.

Termin:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Informacja:										

Zadanie 24. (3 pkt.)

Azot tworzy wiele różnych tlenków, w jednym z nich stosunek masowy azotu do tlenu jest równy 7 : 4. Wykonaj obliczenia i podaj wzór sumaryczny oraz pełną nazwę systematyczną tego tlenku.

Obliczenia:
Odpowiedź – wzór i nazwa systematyczna tlenku:

Zadanie 25. (6 pkt.)

Na podstawie kolejnych fragmentów poniższego tekstu, wpisz w zaznaczonych miejscach równania reakcji procesów opisanych w tekście i zaznaczonych pogrubioną czcionką. W zapisywanych przez siebie równaniach reakcji uzgodnij współczynniki stechiometryczne.

Wielki piec służy do otrzymywania żelaza z rud żelaza. Przez górną część pieca na zmianę wprowadza się koks, rudę i topniki (tak zwany wsad). Reduktorem w procesie wielkopiecowym jest węgiel w postaci koksu i powstający z niego tlenek węgla(II).

W pierwszym etapie wprowadzony koks spala się w strumieniu gorącego powietrza tworząc tlenek węgla(IV).

Równanie reakcji:
 ..... + ... → .....

Powstały tlenek węgla(IV) przechodząc przez kolejne warstwy rozżarzonego koksu reaguje z nim i tworzy tlenek węgla(II). Jest to reakcja utleniania i redukcji, gdzie utleniaczem jest tlenek węgla(IV) a reduktorem węgiel.

Równanie reakcji:
 ..... + ... → .....

Wsad pod własnym ciężarem przesuwa się w dół i stopniowo rozgrzewa się do coraz wyższej temperatury. W środkowej części pieca, w temperaturze 500 – 800 °C rozpoczyna się stopniowe odtlanianie wyższych tlenków żelaza do niższych tlenków żelaza. Zachodzą wówczas reakcje:

- tlenek żelaza(III) reaguje z tlenkiem węgla(II), powstaje wówczas mieszany tlenek żelaza(II, III) o wzorze Fe₃O₄ oraz tlenek węgla(IV)

Równanie reakcji:
 ..... + ... → ..... Fe₃O₄ + ...

oraz:

- mieszany tlenek żelaza(II, III) o wzorze Fe₃O₄ reaguje z tlenkiem węgla(II) w wyniku czego powstaje tlenek żelaza(II) oraz tlenek węgla(IV)

Równanie reakcji:
 ..... Fe₃O₄ + ... → ..... + ...

W jeszcze niższej części pieca, w temperaturze 800 – 1200 °C, następuje proces główny, czyli redukcja tlenku żelaza(II) przez tlenek węgla(II):

tlenek żelaza(II) + tlenek węgla(II) → żelazo + tlenek węgla(IV)

Równanie reakcji:
 ..... + ... → ..... + ...

Jedynie w dolnej części pieca, gdzie temperatura osiąga najwyższe wartości 1200 – 1600 °C, przebiega tzw. redukcja bezpośrednia tlenku żelaza węglem. W reakcji tej tlenek żelaza(II) reaguje z węglem w wyniku czego powstaje metaliczne żelazo oraz tlenek węgla(II).

Równanie reakcji:

..... + ... → ..... + ...

Spust produktu, który nosi nazwę surówki, odbywa się co pewien czas. Surówka oprócz żelaza zawiera około 3 do 5% węgla oraz inne zanieczyszczenia.

Zadanie 26. (1 pkt.)

Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz i podkreśl jedną odpowiedź spośród podanych w każdym nawiasie.

Jednym z ubocznych procesów zachodzących podczas wytopu żelaza w wielkim piecu jest reakcja tlenku węgla(II) z krzemionką.

Reakcja zachodzi zgodnie z równaniem: $2CO + SiO_2 \rightarrow Si + 2CO_2$.

Jest to reakcja utleniania i redukcji, gdzie utleniaczem jest (tlenek węgla(II) / krzemionka) a reduktorem (tlenek węgla(II) / krzemionka).

Proces ten powoduje zanieczyszczenie otrzymywanego żelaza krzemem.

BRUDNOPIS

KARTA ODPOWIEDZI DLA ZADAŃ 1 - 20

Nr pyt.	Odpowiedź			
	A	B	C	D
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

Nr pyt.	Odpowiedź			
	A	B	C	D
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

FRAGMENT UKŁADU OKRESOWEGO PIERWIASTKÓW

1												13					14	15	16	17	18	
¹ H Wodór 1,01 u 2,1		elektroujemność										¹³ Al Glin 26,98 u 1,5	¹⁴ Si Krzem 28,09 u 1,8	¹⁵ P Fosfor 30,97 u 2,1	¹⁶ S Siarka 32,07 u 2,5	¹⁷ Cl Chlor 35,45 u 3,0	¹⁸ Ar Argon 39,95 u					
³ Li Lit 6,94 u 1,0	⁴ Be Beryl 9,01 u 1,5											²⁶ Fe Żelazo 55,85 u 1,9	²⁷ Co Kobalt 58,93 u 2,0	²⁸ Ni Nikiel 58,69 u 2,0	²⁹ Cu Miedź 63,55 u 1,9	³⁰ Zn Cynk 65,39 u 1,6	³¹ Ga Gal 69,72 u 1,6	³² Ge German 72,61 u 1,8	³³ As Arsen 74,92 u 2,0	³⁴ Se Selen 78,96 u 2,4	³⁵ Br Brom 79,90 u 2,8	³⁶ Kr Krypton 83,80 u
¹¹ Na Sód 23,00 u 0,9	¹² Mg Magnez 24,31 u 1,2	²¹ Sc Skand 44,96 u 1,3	²² Ti Tytan 47,87 u 1,5	²³ V Wanad 50,94 u 1,7	²⁴ Cr Chrom 52,00 u 1,9	²⁵ Mn Mangan 54,94 u 1,7	²⁶ Fe Żelazo 55,85 u 1,9	²⁷ Co Kobalt 58,93 u 2,0	²⁸ Ni Nikiel 58,69 u 2,0	²⁹ Cu Miedź 63,55 u 1,9	³⁰ Zn Cynk 65,39 u 1,6	³¹ Ga Gal 69,72 u 1,6	³² Ge German 72,61 u 1,8	³³ As Arsen 74,92 u 2,0	³⁴ Se Selen 78,96 u 2,4	³⁵ Br Brom 79,90 u 2,8	³⁶ Kr Krypton 83,80 u					
³⁷ Rb Rubid 85,47 u 0,8	³⁸ Sr Stront 87,62 u 1,0	³⁹ Y Itr 88,91 u 1,3	⁴⁰ Zr Cyrkon 91,22 u 1,4	⁴¹ Nb Niob 92,91 u 1,6	⁴² Mo Molibden 95,94 u 2,0	⁴³ Tc Technet 97,91 u 1,9	⁴⁴ Ru Ruten 101,07 u 2,2	⁴⁵ Rh Rod 102,91 u 2,2	⁴⁶ Pd Pallad 106,42 u 2,2	⁴⁷ Ag Srebro 107,87 u 1,9	⁴⁸ Cd Kadm 112,41 u 1,7	⁴⁹ In Ind 114,82 u 1,7	⁵⁰ Sn Cyna 118,71 u 1,8	⁵¹ Sb Antymon 121,76 u 1,9	⁵² Te Tellur 127,60 u 2,1	⁵³ I Jod 126,90 u 2,5	⁵⁴ Xe Ksenon 131,29 u					
⁵⁵ Cs Cez 132,91 u 0,7	⁵⁶ Ba Bar 137,33 u 0,9	⁵⁷ La*) Lantan 138,91 u 1,1	⁷² Hf Hafn 178,49 u 1,3	⁷³ Ta Tantal 180,95 u 1,5	⁷⁴ W Wolfram 183,84 u 2,0	⁷⁵ Re Ren 186,21 u 1,9	⁷⁶ Os Osm 190,23 u 2,2	⁷⁷ Ir Iryd 192,22 u 2,2	⁷⁸ Pt Platyna 195,08 u 2,2	⁷⁹ Au Złoto 196,97 u 2,4	⁸⁰ Hg Rtęć 200,59 u 1,9	⁸¹ Tl Tal 204,38 u 1,8	⁸² Pb Ołów 207,20 u 1,8	⁸³ Bi Bizmut 208,98 u 1,9	⁸⁴ Po Polon 208,98 u 2,0	⁸⁵ At Astat 209,99 u 2,2	⁸⁶ Rn Radon 222,02 u					
⁸⁷ Fr Frans 223,02 u 0,7	⁸⁸ Ra Rad 226,03 u 0,9	⁸⁹ Ac**) Aktyn 227,03 u	¹⁰⁴ Rf Rutherford 261,11 u	¹⁰⁵ Db Dubn 263,11 u	¹⁰⁶ Sg Seaborg 265,12 u	¹⁰⁷ Bh Bohr 264,10 u	¹⁰⁸ Hs Has 269,10 u	¹⁰⁹ Mt Meitner 268,10 u	¹¹⁰ Ds Darmstadt 281,10 u	¹¹¹ Uuu Ununun 280	¹¹² Uub Ununbi 285	¹¹³ Uut Ununtri 284	¹¹⁴ Uuq Ununkwad 289	¹¹⁵ Uup Ununpent 288	¹¹⁶ Uuh Ununheks 292	¹¹⁷ Uus Ununsept 294	¹¹⁸ Uuo Ununokt 294					